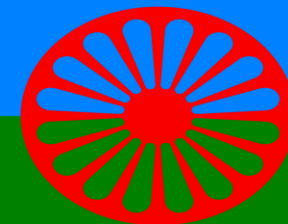
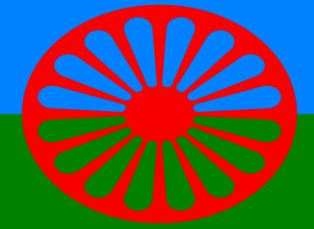

Romská rodina

- **Základním pilířem** pro dnešní romskou společnost **je na prvním místě rodina.**
Je to fakt potvrzený každodenním laickým pozorováním, Romy samotnými i vědeckým výzkumem.
 - můžeme mj. dělit na základě struktury **po linii vertikální, tedy rodu, anebo horizontální, tedy rodiny.**
 - **Rod, rom. fajta**, je široká příbuzenská skupina, do které mohou být zahrnuti členové různých endogamních nebo exogamních skupin. Do fajty tedy patří nejen nejbližší pokrevní příbuzní, ale i tety a strýcové, bratřenci a sestřenice obou rodičů a všechprarodičů a jejich potomci.
Každý Rom rozlišuje **fajtu po otcovské linii – pal o dad – a mateřské linii – pal e daj.**
 - Chápání i užívání termínu fajta se u Romů do určité míry kryje s pojmem **famelija, označující rozšířenou rodinu.** I zde jde o **příbuzné z otcovy i matčiny strany v rozsahu čtyř až pěti generací.**
- Rodinné povinnosti, jako účast na rodinných oslavách, svatbách a pohřbech či péče o osiřelé děti a staré osoby, jsou však závaznější pro příslušníky **pašes famelija**, bližší rodiny (doslovný překlad **první rodina**), než pro **dureder famelija** (doslovný překlad **druhá rodina**).

Specifika romské rodiny

- ▶ **Rodina** se řídí **přesnými pravidly**, která určují nadřazené nebo podřazené postavení daného člena.
- ▶ **Postavení** jednotlivých členů romské rodiny se v **průběhu jejich biologického vývoje mění**. Jedinec se tak může z role nejnižše postavené propracovat (obvykle díky svému věku) až na pozici vážené osoby.
- ▶ **Úlohy** v rodině jsou přesně **rozdělené na mužské a ženské**. V případě, že jeden z **rodičů zemře** nebo chybí, nepřejdou jeho povinnosti automaticky na partnera, ale na **nejbližšího příbuzného stejného pohlaví**.

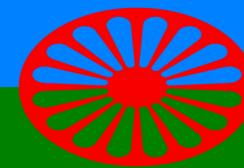
Dnes je **takto výrazná dělba práce mezi mužem a ženou** stále patrná např. v **romských osadách** na Slovensku. V našich podmínkách rodina **směřuje k rovnoprávnosti mezi mužem a ženou**.
- ▶ U romské rodiny lze sice v rámci současného evropského trendu spatřovat rozpad z velkorodiny na nukleární rodinu

Specifika romské rodiny

- Za další specifikum tradiční rodiny lze označit **kolektivnost a soudržnost**, a to v takové formě, jakou by mnohý Evropan často považoval za narušení osobní svobody a práva na vlastní
- **Důraz na samostatné rozhodování byl** v romské rodině **potlačen**. Řešení problémů se odehrává v rámci společné, často i bouřlivé diskuze, ze které vyjde jedno rozhodnutí. Obvykle jde o myšlenku nejstaršího nebo nejváženějšího muže. Ostatní se s tímto závěrem diskuze ztotožní a považují jej za vlastní. Jiná či „lepší“ osobní pravda v podstatě neexistuje. Kolektivní řešení jakéhokoliv problému má často za **následek hlučnost**, která je Romům stereotypně velmi často vyčítána a pocit, že Romové se neustále jen hádají a vzájemně se nesnášejí. Bouřlivá atmosféra trvá však krátce a ještě tentýž den jsou často „rozhádaní“ jedinci opět usmířeni.
- Za další výrazný znak romské společnosti je označována **neschopnost plánovat do budoucna**, žití ze dne na den.

Postavení členů romské rodiny

Muž v romské rodině

- ▶ **Hlavou** tradiční rodiny je **muž**. Srovnatelný princip funguje dodnes. Pro sociální status muže je příznačný i romský termín pro český ekvivalent **manželé Rom – Romňi**, tedy muž a žena.
- ▶ Muž měli za povinnost **vydělávat a zabezpečit rodinu finančně**, ovšem jen do určité míry (pouze v době, kdy měl možnost obživy. V případě, že neměl jak zajistit základní potřeby, musela se o rodinu postarat žena.
- ▶ Muži většinou nijak v domácnosti nepomáhali. Přinesli domů peníze a o jejich využití se již nestarali.
- ▶ Pokud se otec rodiny živil nějakým řemeslem, brával ke své práci syny. Do výchovy dětí zasahoval pouze ve výjimečných situacích.

Počtem mužských potomků se zvyšovala prestiž celé rodiny a fyzická síla rodiny. U mužů byl dále větší předpoklad, že bude **přinášet do rodiny peníze** a až se ožení také novou **pracovní sílu v podobě nevěsty**. Syn také **nemůže udělat rodině ostudu jako dcera – nemůže otěhotnět**. Synové zůstávali ve většině případů u svých rodičů. Odevzdávali jim své výtěžky, a to i v době, kdy už sami měli vlastní rodinu.

- ▶ **Mezi syny měl výsadní postavení nejstarší, baro phral** (velký bratr). Už od dětství pomáhal rodičům s výchovou mladších sourozenců, dohlíží na ně, usměrňuje jejich chování, organizuje jejich práci, poskytuje jim ochranu při jakémkoliv napadení jinými romskými nebo neromskými dětmi, zastupuje rodiče v jejich nepřítomnosti apod. **Největší zodpovědnost měl za sestry, hlídal jejich počestnost**. Baro phral směl své mladší sourozence trestat, zakazovat a přikazovat jim. **Po smrti otce převzal veškeré jeho pravomoci nejstarší syn**. Pokud byl **již dospělý, matka ho obvykle poslouchala jako hlavu rodiny**, a to i např. v otázce nového sňatku.

Postavení členů romské rodiny

Žena v romské rodině

- Pozice ženy vzhledem k muži byla, a velmi často dosud je, podřízená. V tradiční romské společnosti je hlavní úlohou ženy **mateřství a hlavní životní devizou plodnost**. Mnohé ženy dodnes považují za jediné svoje životní poslání rodit děti. Žena musí být **především dobrou manželkou a matkou**. Svému muži je povinna **projevovat úctu, poslouchat ho a starat se oněj**.
(u olašských Romů musí jít žena vždy krok za mužem - což není snaha muže ji chránit, ale pouze o vyjádření druhořadého postavení ženy).
- Jednoznačnou nadřízenost dokazují muži ženám **nezřídka i bitím a fyzickými tresty**. Přestože je vztah založený na fyzickém či psychickém nátlaku obecně považován za patologický, mnoho romských žen je ochotno v podobném vztahu žít a obvykle jej nechápou jako něco nepatřičného.
- **Není žádoucí, aby se ženy vzdělávaly.**
- Poslušnost musí dávat žena najevo muži také **naprostým zachováním věrnosti**. Žena, o které se zjistí její nevěra, je v celé komunitě velmi zostuzena. **Vysoce konzervativní** postoj vůči nevěrné ženě lze dodnes vysledovat především **u olašských Romů**. Pokud je žena muži **nevěrná, může ji manžel ostříhat, zbít, znetvořit obličej pořezáním apod.**
- Vysoký počet dětí znamenal pro rodiče jistotu, že se o ně někdo v jejich stáří postará. Proto bylo každé těhotenství ženy celou komunitou velmi vítané.

Postavení členů romské rodiny

Žena v romské rodině

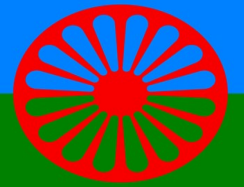
- Určité postavení v rodině mívá **bari phen**, velká neboli nejstarší sestra. Z prvorozené dcery měly radost především matky, které v ní spatřovaly **budoucí chůvu a pomocnici v domácnosti**. Část každodenních povinností na ni převedly již v osmi – devíti letech. Bari phen se starala o všechny své mladší sourozence, pomáhala s praním, uklízením i vařením. Své sourozence mohla v případě provinění i trestat. **Nejstaršího bratra však musela respektovat.**

- Veškeré domácí práce se dcery **učily pouhým odpozorováním**. Matka na přímé učení nekladla důraz z důvodu, že předpokládala pozdější **odchod dcery do rodiny manžela**. **Zde se z ní stává bori**, romský termín označující zároveň **nevěstu a snachu**. Její povinnost je naučit se všechny domácí činnosti včetně **vaření podle své tchyně, rom. sasti**.

Snacha musela vykonávat **nejtěžší práce, starat se o celou rodinu, tedy i sourozence svého muže**, někdy i jejich děti a děti tchyně. Snášela velmi **často psychické ponížení i fyzické tresty**. Přišla-li **nová snacha mezi další snachy ve stejné rodině, chovali se k ní stejně nadřazeně**, jako každý jiný člen domácnosti. Tchyně na svoji snachu pečlivě dohlížela, hlídala, aby měla neustále dost práce. **Snacha musela zapomenout vše, co se ve své původní rodině naučila, a ve všem se jí podrobit.**

- Porod druhého nebo třetího dítěte posunuje ženu na pomyslné hierarchii z nejnižší pozice snachy na citelně snesitelnější postavení. Dokázala, že je plodná, že se o děti postará. Může si tedy založit vlastní samostatnou rodinu, ve které ona sama bude jednou vůdčí osoba.

Postavení členů romské rodiny

Žena v romské rodině

- **Těhotné ženy** jsou ve **všeobecné ochraně**, každý jim musí dát, co chtějí, pomoci atd. Pokud nastávající matka nedostane jídlo, na které má chuť, dítě se trápí a může se narodit předčasně nebo žena potratí atd. V souvislosti s těhotnými ženami lze v romské kultuře nalézt **různé pověry**.
- **Hlavní tíha výchovy dětí, péče o ně a o domácnost**, stejně jako zajištění každodenní stravy, spočívala výhradně na **matce**.
- Uctu a vážnost projevovala romská komunita až ženě po klimakteriu- za svůj život posbírala tolik moudrosti, že ji může předávat dál. Babička - **stará žena, rom. phuri daj**
- Vztah mezi mužem a ženou je dodnes v romské komunitě **jisté tabu**, ovšem spíše na komunikační úrovni než v konání samotném. **Romští rodiče a děti zauímají dodnes tabuizovaný postoj** vůči rozhovorům na téma **sexuality a sexu**.
- Pro mnohé Romy je velmi těžce definovatelný také samotný **pojem láska**. V romském jazyce je totožný **výraz te kamel** pro český ekvivalent **milovat i chtít**, a to nejen ve smyslu sexuálního chtíče, ale **chtění obecného**. Ženy si velmi často spojují lásku s projevy žárlivosti a také s fyzickým bitím (viz výše). Lásku partnerskou velmi **záhy nahrazují a kompenzují láskou mateřskou**.

- ▶ **Svět dětí a dospělých není u Romů striktně oddělen**, generace vůči sobě nestojí v opozici, ale mnohé situace řeší v rámci celého kolektivu.

Boj proti rodičovské autoritě v období dospívání není u romských adolescentů tak zjevný, jako v ostatní společnosti. **Jejich revolta se obrací často směrem na školu jako na „gádžovskou“**, a tudíž vnučovanou instituci.

Ve výchově romských dětí objevíme mnohé momenty neslučující se s představami majoritní společnosti o tom, co je „správné“.